

ПРИЧИНИ ВИСОКОГО РІВНЯ ТІНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Тіньова економіка - господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. «Тіньові» підприємства не сплачують податків, не перерозподіляють власних доходів до бюджетів та державних цільових фондів, збільшуючи власні прибутки. Можна стверджувати, що тіньова економіка – це відвертий злочин, який включає різноманітні економічні «схеми» (контрабанда, мінімізація оподаткування, конвертаційні центри), тобто все, що не фіксується офіційною статистикою.

В ООН фахівці, що займаються національними рахунками, тіньову економіку поділяють на три види: приховану (або тіньову), неформальну (або неофіційну) й нелегальну.

Розглянемо окремі види діяльності в структурі тіньової економіки. Неофіційна економіка охоплює легальні види діяльності, пов'язані з виробництвом товарів і послуг, які не фіксуються офіційною статистикою. Така діяльність значного поширення набула в сфері послуг (ремонт квартир; надання житла в курортній місцевості; підготовка учнів для вступу у вищі навчальні заклади, що здійснюється приватно, без юридичного оформлення договорів та ін.). При цьому одержувачі доходів приховують їх від оподаткування. Частку «тіні», також, становлять офшорні схеми і митні порушення. Порушення, пов'язані із спрощеною системою оподаткування, попри їх масовість, не перевищують десятої частини від усього дослідженого обсягу.

Зазвичай поняття «тіньова економіка» асоціюється саме з малим бізнесом. Начебто, великій компанії важко працювати неофіційно. До того ж, у неї є бухгалтерський облік, а часто й акціонери зацікавлені у прозорості. Однак це справедливо хіба що для розвинених країн, хоча навіть там є проблема приховування прибутків з використанням офшорів, попри стимули щодо їх відображення у звітності. У малорозвинутих країнах, великих фірм зазвичай мало, і ті переважно іноземні, тож "тінь" асоціюється там саме з малим бізнесом. Але, наприклад, видобуток корисних копалин часто стає основним джерелом тіньових фінансових потоків, як, наприклад, у Нігерії, яка випередила Україну у рейтингу АССА. У нас видобуток копалин не становить настільки велику частину економіки, як там, проте є

інші потужні галузі, які експортують сировину та напівфабрикати. Роблять вони це переважно через офшори, залишаючи там весь прибуток. У такий спосіб з України щорічно виводиться близько 10% ВВП. Відповідно бюджет отримує тільки близько половини належного обсягу податку на прибуток.

Тіньова економіка в Україні – це сукупність видів економічної діяльності, заборонених законодавством України, або тих, які з різних причин не враховані в офіційній статистиці. За інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України рівень тіньової економіки, обчислений за методом «витрати населення — роздрібний товарообіг», становив у 2012 р. приблизно 45% ВВП. Витрати населення на придбання товарів і послуг становили 1179,1 млрд гривень, тоді як офіційно зареєстрований оборот роздрібною торгівлю становив лише 804,3 млрд гривень. Оцінки рівня тіньової економіки, залежно від методології, свідчать, що як мінімум чверть української економіки знаходиться у тіні.

Основними причинами високого рівня тінізації української економіки - неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності, зокрема:

- недієвість механізмів антикорупційного законодавства;
- неефективність функціонування судової та правоохоронної системи;
- неефективне адміністрування податків;
- суперечливість та дублювання законодавчої та нормативно-розпорядчої бази в окремих секторах;
- високий рівень злочинності;
- відсутність історичної практики дотримання норм та моральних стандартів законослухняної поведінки під час ведення господарської діяльності та сплати податків у суб'єктів господарювання та громадян.

Вирішення проблеми існування тіньової економіки не має універсального і гарантовано успішного рішення, зокрема, політики штрафів і репресій в економіці призводить до відтоку грошей у "тінь", а тотальна лібералізація (зниження податкових ставок, відмова від держвпливу на бізнес) швидко не створить "дива", тобто повернення тіньових коштів у легальний обіг.

Тіньова економіка – це не тільки різні бізнес-схеми мінімізації оподаткування, але й більш зрозуміла простому українцеві реальність – різноманітні хабарі та "подяки", отримання зарплатні "в конверті", таксування без отримання ліцензії, надання квартири в оренду без попередження податкової та багато іншого, що видається цілком звичайним і зрозумілим, але від того не стає менш протизаконним. Це і є щоденна тіньова економіка, від

якої ой як тяжко відмовитися окремо взятому українцю. І такий підхід зламати набагато складніше, ніж прийняти й впровадити навіть найбільш правильні закони.

Список літератури :

1. Тіньова економіка. URL : <https://ua.112.ua/statji/tinova-ekonomika-zlo-chy-dzherelo-vyzhyvannia-naseleennia-436077.html>.
2. Тіньова економіка URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0.
3. Тіньова економіка, структура й природа її виникнення URL : https://pidruchniki.com/15800119/ekonomika/tinova_ekonomika_struktura_priroda_viniknennya.